

## **Influențe sămănătoriste în poezia socială a lui Panait Cerna**

*Doctorand, Carp (Tanasaciuc) Valentina-Luminița*

*Facultatea de Litere, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați*

**Abstract:** *Until the end of the 19th century and the next period, Romanian poetry resonated with society like European poetry. She became a modeler of the ideals of current themes or situations. In a period of social and cultural effervescence, the social poetry of Panait Cerna brings to the fore the feeling of solidarity between others, the object of this feeling being the Romanian nation, especially the class of the enslaved.*

*Panait Cerna presents himself as an optimist even in social writing because in the dialectic of Cerna's meditation there is no lack of hope, the hypothetical vision of a social harmony, the purpose of the struggle ending enmity.*

*Alternating the tragic image of peasantry from 1900 with the feeling of minimized love, whose role is often to temper the intensity of pain and social inequalities, are Cerna's texts such as: „Towards peace”, „Triumph”, „Days of Pain” or „People”, texts in which the poetic idea acquires a similar influence by the idyllization of life of peasants.*

**Keywords:** *Panait Cerna, social poetry, people, idyllization*

Făcând referire la contextul istoric, în jurul anilor 1900, pătura esențială a societății românești, țărănimea câștiga prin forța împrejurărilor un ascendent în a cere și a obține drepturi. Mișcarea reacționară a țărănimii coroborată cu ideologia străină convertită în context românesc, predispozițiile sufletești ale națiunii române, preocupările culturale ale burgheziei, curentele literare orientate în direcția filtrării creațiilor literare lipsite de mesaj sau împotriva împrumuturilor sau imitațiilor din literatura străină construiește un asamblu de împrejurări favorabil pentru promovarea culturii românești nealterate de elemente străine, dar și pentru declararea patriotismului ca expresie a concepțiilor de libertate și iubire față de cultura românească.

Date fiind aceste circumstanțe, se justifică cristalizarea curentului cultural (politic, literar etc.) Sămănătorismul [1] ce a apărut în România primelor decenii ale secolului al XX-lea ca reacție împotriva orientărilor moderniste ale epocii. Curentul afirmă în perimetrul literaturii, principiile precum: cultivarea unei literaturi inspirate din realitățile naționale, specificul național românesc este marcă identitară țărănimii, pe când orașul / civilizația burgheză este „sursa tuturor relelor”, a degradării sufletului creștin-autohton, a vicierii economic-spirituale, idilizarea vieții satului patriarhal „cu boieri de via veche”, exaltarea nostalgică a trecutului, consolarea în mijlocul naturii idilizante, culturalizarea maselor populare prin cărți „inspirate”, care să fie sursă de educație pentru toate categoriile sociale. [2] Chiar și în plan literar, aversiunea față de modernismul privit de reprezentanții curentelor literare conservatoare ca fiind decadent, a fost văzută ca un import cultural neasimilat.

Pornind de la programul sămănătorismului care făcea referire la idilizarea vieții țăranilor, se poate constata că poeziile lui Panait Cerna caracterizate prin „farmecul deosebit, prospețimea și vioiciunea imaginilor sale, împrumutate din folclor – o dovadă, în plus, a dragostei de popor” [Ungureanu, 1955: 293] îmbrățișează reperele estetic-sămănătoriste potrivit cărora literatura trebuie să exprime specificul național identificat în mod autentic în lumea rurală. Pe de altă parte, dorința conservării factorului autohton justificată prin ideea că satul tradițional este purtător de valori românești originare devine un imbold pentru creatorii de artă de la intersecția celor două secole. Satul, în accepțiunea lui Cerna este producător de cultură și civilizație proprie și, totodată, se manifestă refractar la imitațiile aduse de cultura occidentală, considerată străină spiritului românesc și, prin urmare, tradițiile satului și cultura originară nu se aliniază nicicum ca modernismul decadent considerat de susținătorii curentului sămănătorism un import cultural de neasimilat.

Odată ce Panait Cerna ajunge la București, pentru a-și continua studiile la Facultatea de Filozofie [3], spre sfârșitul anului 1901 și își face debutul cu „Noapte de vară” în revista *Sămănătorul*, la direcția

căreia se aflau Alexandru Vlahuță și George Coșbuc, poezia sa atrage atenția criticilor vremii. Când revista este condusă de Nicolae Iorga [4], devine un colaborator statornic cu toate că „din partea *Sămănătorului* (...) nu a primit încurajarea cuvenită, atât de necesară unui tânăr talent la începutul misiunii sale poetice.” [Dumitrecu, 1939: 65]

Chiar dacă în alte reviste, poeziei lui Paniat Cerna i se recunosc optimismul și originalitatea concepției, armonia și compoziția îngrijită [5], totuși N. Iorga, conservator prin structură, apreciază că doar literatura scrisă în spiritul conservării sufletului poporului român și legitimată ca exponent a specificului național, fără a mai ține cont de criteriul valorii estetice, este cea care poate consacra un poet. Ceea ce nu este cazul lui Panait Cerna, în viziunea criticului sămănătorist care aprecia categoric: „poesia în ton minor și ca simțire și ca gândire, cu oricâtă cultură și talent s-ar face, nu mai e a noastră. (...) Aceasta se întâmplă și unui suflet așa de nobil, unui idealist de o așa aleasă simțire, unui atât de nevinovat visător, cum e d. P. Cerna”. [Iorga *apud*. Dumitrescu, 1939: 66]

Dincolo de criticile aduse de sămănătoristul Iorga, lirica socială a lui Panait Cerna definește universul conceptual particularizând viziunea sa poetică. Considerat uneori un poet cerebral și chiar didacticist, poetul transmite idei cu o înaltă valoare emoțională. Forța lirică prin care poetul exprimă „idealul uman al dreptății și libertății” [Vârgolici, 1982: 91] se pare că a fost sub influența lui I. L. Caragiale care l-a impulsionat spre o înțelegere mai profundă a problemelor țărănești. Deși un cunoscător avizat al vieții de mizerie și umilință, Cerna construiește în poeziile sale de factură socială idealul dreptății și libertății sociale ca o clauză absolută pentru condiția umană. Gândirea poetului este dominată de „un puternic optimism social” care „îl ajută să alunge din sufletul său îndoiala și șovăirea, făcând loc nădejzii și încrederii în viitor.” [Ungureanu, 1955: 293]

Cum sămănătorismul aduna în jurul său intelectualitatea rurală, Cerna devine prin versurile sale mesagerul neamului său și, mai ales, al clasei celor dezmoșteniți. [Ibrăileanu *apud*. Dumitrescu, 1939: 73]

Din toate creațiile sale lirice, poezia cu tematică socială este reflexia concepției idilice structurate pe un fundament predominant optimist. Având corespondent în realitatea personală, poezia socială semnată de Panait Cerna demonstrează că poetul nu a fost niciodată rupt de frământările poporului român, nici măcar atunci când își făcea studiile în străinătate.

Poezia „*Triumf*” marchează o nouă etapă în creația lui Cerna. Temele și motivele de inspirație sămănătoristă sunt lense de identificat în textul poeziei: „*În dimineți frumoase ca visul de-altă vreme/ Tot lanul e un zâmbet zglobiu și fericit, / Iar muncitoru-i vesel că-a izbutit să cheme/ O auroră nouă dintr-un pământ trudit.*” [Cerna, 1968: 148]

Se observă tonalitatea veselă de început a versurilor încheiate cu sintagma purtătoare de mesaj al asuprașării sociale. Este o poezie profundă din adâncimea căreia emerge concepția optimistă a tânărului poet acompaniată de simțiri dureroase. De aici amprenta personală a lui Cerna asupra poeziei sociale în care lupta aprigă dintre durere și viață se orientează spre victoria absolută a vieții asupra durerii.

Dacă vorbim de sămănătorism, motivele așa-zis populare sunt asimilate în crearea unei viziuni stilizat-idilice rurale. Această marcă esențială a sămănătorismului o regăsim în poezia „*Printre lacrimi*” când „*Lacrimile de pe ele le preschimbă în podoabe: / Într-o clipă, de pe toate, mii de scânteieri a smult- / Mai puternic strălucește floarea care- aplâns mai mult.*” [Cerna, 1968: 45]

Alternarea imaginii tragice a țăranimii de la 1900 cu sentimentul iubirii minimalizat, al cărei rol este adesea de a tempera intensitatea durerilor și inegalităților sociale, le găsim și în alte texte ale lui Cerna: „*Către pace*”, „*Zile de durere*” sau „*Poporul*”. Nedreptatea socială îl cutremură atât de tare, încât orientarea artistică spre viață și iubire, se transformă într-un puternică afecțiune durabilă pentru cauza celor nedreptățiți. Deși departe de evenimentele din țară, iată că poetul trăiește empatic suferința celor de acasă și, deodată, nutrește sentimente de împotrivire, ură și chiar răzbunare, sentimente care sunt expuse astfel: „*Apună toți! Tu nu lăsa să cadă/ Din mâna-ți rece cumpăna divină/ Iar de-i pieri sub pietre ca profeții/ De dincolo de negrul țărm al vieții/ Înaltă spada ta nestrămutat.*” [Cerna, 1968: 69]

În poemul „*Către pace*” construiește imaginea unei alte orânduiei în care să nu mai existe clase sociale și mai ales să nu mai existe robie. Poetul intuiește că schimbările sociale profunde nu se pot realiza decât dacă „*Cu torțe-aprinse robii, zburând din loc în loc,/ Vor îmbrăca pământul într-un vestmânt de foc;/ Vijelioase flăcări vor mistui palate,*” [Cerna, 1968: 68], dar totodată este conștient că

nici după ce „*Vor șterge orice urmă din vechea nedreptate*” nu se va statornici o nouă ordine. [6] Empatizând sincer cu starea de robie a țăranului român, Cerna a creat în mod original versuri clare, puternice în mesaj, incriminatoare: „*Înăbușite glasuri vuiesc ca din pământ/ Tot crește-adâncul murmur:/ Zadarnic vii și-atunci/ Noi suntem închinați mântuitoarei munci, / Dar rodul trudei noastre se risipește-n vânt.../ O, zee! Cei puternici ne pun în jug de prunci, / Și anii trec zadarnic.*”

În poezia „*Către pace*”, Panait Cerna face referire la românii din Transilvania și pentru încurajarea acestora la rezistență și la luptă le reamintește de trecerea lui Mihai Viteazul prin Ardeal: „*Însângerata spadă a lui Mihai...()/ Și-o clipă după un mileniu, frații/ Viu mâinile și-ntind: se cunoscără*” (...) care deși este răpus mișelește „*El a căzut, dar visul lui nu moare:/ Din groapa-i tănuț, crește-o floare,*”. Aceste trimiteri paseistice prin întoarcerea spre trecut, mai ales, către figuri referențiale de conducători, elogiul „ordinii” gentilice apropie poezia lui Panait Cerna de direcțiile curentului sămănătorist.

Prin folosirea unor versuri caracterizate prin claritate, energice, dar acuzatoare, Panait Cerna se identifică cu soarta înrobitoare a țăranului român: „*Înăbușite glasuri vuiesc ca din pământ / Tot crește-adâncul murmur:/ Zadarnic vii și-atunci/ Noi suntem închinați mântuitoarei munci, / Dar rodul trudei noastre se risipește-n vânt... /O, zee! Cei puternici ne pun în jug de prunci, / Și anii trec zadarnic,*” [Cerna, 1968: 65], dar este totodată și „un vizionar al umanității.” [Dumitrecu, 1939: 74]

În poezia „*Poporul*” poetul folosește interogația și repetiția, tocmai, pentru a atribui mai multă profunzime revoltei și durerii, pe care o trăiește atunci când prezintă viața de mizerie a țăranimii : „*Cine-i cel ce se jelește că i-e masa-nlăcrămată?/ Că nu-i vită în ogradă, că nu-i pită în covată;/ Că, la cel ce hodinește, chinul n-are nici o plată;/ Că la sânul mamei pruncul e-o pelincă înghețată,/ Că la cer nu e nădejde, că la inimi nu-i crezare / Că din leagăn i se cântă cântecul de-nmormântare?*” [Cerna, 1968: 112]

Preocuparea socială, cu accent pentru răcoalele din 1907 îl inspiră și scrie poemul „*Zile de durere*”. Aflat la studii, în străinătate, întâlnindu-se cu I. L. Caragiale, poetul poartă discuții înflăcărare pe tema asuprimii țăranilor cu care chiar se identifică. Străinătatea l-a făcut să i se contureze și mai vie imaginea țării: „mândră între toate”, „cu flăcăi harnici, cu holdele bogate”, dar în care „foamea era regină”.

De altfel, G. Ibrăileanu remarcă „sentimentul de solidaritate omenească” traspus în viziunea poetică socială. Despre Cerna scria că prin aceste versuri tânărul poet se afirmă ca „țăranist”, dar nu acel țăran căruia îi este asociată vechimea, ci „pentru că acel țăran este o ființă chinuită.” [Ibrăileanu *apud*. Dumitrecu, 1939: 73]

Sentimentele pe care le resimte și mai acut legate de truda și umilința țăranilor trezește în el împotrivirea, ura și chiar răzbunarea. Aceste trăiri își găsesc ecou în versurile care exprimă cererea către dreptate de a nu se lăsa biruită.

„*Apună toți! Tu nu lăsa să cadă/ Din mâna-ți rece cumpăna divină, / Iar de-i pieri sub pietre ca profeți/ De dincolo de negrul țărm al vieții/ Înălță spada ta, neștrămutat. / Dispar-o lume, tron cu tron să ardă/ Dar nici o lacrimă să nu se piardă/ Din plânsul și sângele vărsat.*” [Cerna, 1968: 78]

Sunt versuri prin care poetul vrea să salveze cu orice preț însăși ideea de libertate, incriminând orice criză de conștiință națională sau orice slăbire a simțului de conservare națională. [Bălan, 2000: 77]

Dincolo de faptul că Cerna înțelege realitatea crudă a celor suferinzi de acasă, el vede oastea țării trimisă să înăbușe mișcarea celor răsculați ca fiind „stropită de sângele a mii de vieți” și nu mai este ovaționată cu ode de sărbătoare așa cum se proceda la biruințele castigate în răboaiele pentru apărarea țării, căci românii „nu-și mai recunosc oștirea strălucită”.

„*O, țară! Astfel îți primeai vultanii, / Când se-ntorceau pe vuietul furtunii/ Biruitori? O, mamă! Unde-s anii. / Când acvila îți aducea în gheare/ Fâșii de raze smulse semilunii, / Ori lauri din cununile maghiare?*” [Cerna, 1968: 78]

Cu aceeași forță a revoltei și mâniei care reamintește de poeziile lui Octavian Goga, poezia „*Poporul*” se încadrează în universul poeziei de factură socială. Versurile de o remarcabilă plasticitate, făcându-l pe Garabet Ibrăileanu să spună despre poet că „este un naționalist. Naționalismul lui însă nu este nici șovinist și nici măcar tradiționalist” [Ibrăileanu, 1968: 112], un poporanist prin concepție.

*„Cine-i cel ce se jalește că i-e masa-nlăcrămată? / Că nu-i vită în ogradă, că nu-i pită în covată;/ Că, la cel ce hodinește, chinul n-are nici o plată;/ Că la sânul mamei pruncul e-o pelincă înghețată,/ Că la cer nu e nădejde, că la inimi nu-i crezare/ Că din leagăn i se cântă cântecul de-nmormântare?”* [Cerna, 1968: 78]

Tânărul poet își exprimă revolta și suferința „în fața nedreptelor așezări, într-un spirit în care se descoperă influența clasei muncitoare asupra gândirii sale.” [Predescu, 1939: 290]

Observăm că ideea sa poetică este limitată datorită concepției cerniane idealiste, și anume, că arta este înainte de toate viață și „de aceea ideea poetică nu este nicidecum o unitate abstractă, care are în cugetul nostru numai o umbră nereală existență, ci o totalitate concretă, mișcătoare, individual.” [Predescu, 1939: 296]

Prin folosirea interogației și a repetiției poetul reușește să dea mai multă gravitate durerii și revoltei de care este cuprins atunci când descrie viața de mizerie a țăranimii.

Versurile, de o înaltă grandoare prin forța și pasticitatea mesajului poetic transmis, sunt considerate ca fiind „cele mai frumoase versuri ale lui Panait Cerna.” [Bălan, 2000: 77]

Cele două poeme sociale „*Zile de durere*” și „*Poporul*” dovedesc maturitatea poetică a lui Panait Cerna, căci convingerea în necesitatea schimbărilor coroborată cu dragostea de popor îl determină să contruiască imagini poetice de înaltă semnificație pe care le anticipase deja prin: doar „robii vor șterge orice urmă din vechea nedreptate” în „*Către pace*”.

În altă poezie „*După un veac*” [Cerna, 2013: 91] jalește pentru Basarabia, pe care „hrăpăreț neam de Nord! Călău cucernic” a răpit-o: „*Dintre surori și druște tinerele, / Pe cea mai mândră fată-a horei mele/ Cu braț păgân ai deslipit-o tu .../ Și ai pus în groapă trupu-i de zăpadă, / Și pe sicriu — un biciu de plumb și o spadă... /Dar ea nu-i moartă, nu!*”

O altă provincie românească aflată sub influență străină este Bucovina pentru care poetul strigă: „*Tăceți adânc! Pășiți ca-n sfinte-altare:/ Să nu-l treziți din visuri seculare, / Să-și vadă sfântul cuiș pe mâni străine.*” [Cerna apud. Predescu, 1939: 27]

Prin aceste simboluri întâlnite în imaginarul poetic cernian se constată că versurile sale sociale sunt de tip protestar, dar sunt și pline de umanism. Iubirea lui Panait Cerna a avut atât răsfrângere asupra celor mulți și asupriți, asupra poporului oprimat și asuprit și s-a manifestat totodată „activ, militant, determinând solidaritate organică, de crez democratic, cu suferințele și aspirațiile acestora.” [Râpeanu, 1981: 201]

Cu prilejul morții poetului, N. D. Cocea scria în revista „Facla” că „a iubit cu pasiune pe țăranul nedreptățit și bătut de nevoi, l-a iubit cu o iubire de frate și a nădăjdiu vremuri mai bune.” [Cocea apud. Râpeanu, 1981: 201]

Empatizarea cu situația tragică a celor aflați în suferință nu a fost suficientă pentru poet. El nu este un intelectual care compătimește la nivel ideatic soarta funestă, ci a fost unul dintre ei, unul care a simțit, pe propria piele nedreptatea, mizeria, asprimea vieții. Biografic vorbind, poetul venea dintr-o „lume amărâtă, nevoiașă, expusă tuturor vitregiilor lumii”. Așa se explică de ce elocința din poeziile sale de factură socială este sinceră, lăuntrică sufletului poetului și nu, extrinsecă. De aceea, nu este de mirare că ziarele și revistele muncitorești i-au publicat versurile și le-au văzut ca adevărate manifeste de luptă. Deși formele retorice, de tipul „O, vis!”, „O, frate!”, „O, zee!” specifice poeziei romantice erau anacronice, se poate identifica o retorică de esență care este, de fapt, exteriorizarea participării și abnegației totale a poetului care nu rezonază cu retorismul pur verbal al intelectualului lipsit de idei și sentimente.

Poezia socială a lui Panait Cerna este dominată de sentimentul de solidaritate între semenii, obiectul acestui sentiment fiind neamul românesc, îndeosebi clasa celor înrobiți.

Chiar și în poeziile cu temă socială, Panait Cerna se prezintă ca un optimist. Dumitru Micu spune că „optimismul lui Cerna se traduce în încrederea într-o lume mai bună, într-o organizare socială dreaptă, ce poate și trebuie făurită.” [Micu, 1963] Dar pentru aceasta este nevoie de o pace, pe care Cerna o vede ca o forță divină benefică a cărei instaurare poetul o dorește pe pământ. Însă pacea pe care o dorește poetul nu este cea existentă la momentul scrierii textului „*Către pace*”, în virtutea căreia „cel tare-mpilă slabii, iat fratele pe frați”. El îi cere *Păcii* să se instituie pe pământ prin luptă, numai după ce oamenii și-au construit o realitate obiectivă demnă de calitatea de om.

Evenimentele de la 1907 l-au răscolit pe autor, mai ales că în acea perioadă el era departe de țară. Totuși prin „Zile de durere”, Cerna se alătură glasurilor revoltate ale scriitorilor I. L. Caragiale, N. D. Cocea, Dimitrie Anghel și alții. Dincolo de faptul că, prin înăbușirea răscoalei, Panait Cerna vede un act violent, de nedreptate socială, putem constata că poetul asociază acestei măsuri consecințele unei acțiuni de trădare a istoriei naționale atunci când cosntruiște aceste mesaje poetice: „*Fășii de raze smulse semilunii, / Ori lauri din cununile maghiare.*” [7]

Observăm că nu lipsesc însă din dialectica meditației cerniene (și ecourile de la idolul său sufletesc, Tolstoi) speranța, viziunea ipotetică a unei armonii sociale, rostul luptei punând capăt învrăjbirii.

Având în vedere, perioada creației cerniene, apare firesc întrebarea: „Este Cerna un sămănătorist în sensul pur?”

Pentru a da un răspuns de luat în considerare se impune să enumerăm câteva aspecte. Dacă sub coordonarea lui Vlahuță și a lui Coșbuc se milita „să-și îndrepte luarea-aminte și toată dragostea lor spre popor” [Vlahuță *apud*. Micu, 1963: 51], odată cu venirea lui Iorga la conducerea revistei, se schimbă puțin viziunea, întrucât se pare că pe directorul „*Sămănătorului*” îl preocupa „nu atât de a determina producerea unor operă care să rămână, cât de a antrena scriitorii, fie aceștia de mare talent sau numai de o orientare «sănătoasă», în acțiunea dusă de publicație. Îl interesa, cu alte cuvinte, aspectul legat de scriitori (pe care îi dorea mai curând răspânditori decât creatori de cultură), eficiența imediată a producției literare și calitatea artistică preocupându-l, numai întrucât sporea această eficiență.” [Micu, 1963: 69],

Pornind de la aceste teze, Valeriu Râpeanu spune că Cerna s-ar înscrie în rândurile celor care promovau ideologia sămănătoristă a lui Vlahuță și Coșbuc prin poeziile sale de natură socială, dar nu promovează concepția lui Nicolae Iorga care vrea cultura ca factor al transformării conștiințelor, prin prioritizarea factorului moral, prin care se urmărea să se transforme societatea. De altfel, aducem în sprijinul opiniei sale o corespondență a poetului de la 1912 prin care acesta confesează lipsa de criterii estetice din sistemul critic promovat de Iorga: „Pare-se că-n literatura noastră nu a mai răsărit nimic mai de seamă... Sterilitate spăimântătoare-deși se scrie mai mult ca oricând. De când a lansat Iorga acea nefericită formulă, care confundă talentul cu fecunditatea, parcă toată ambiția celor tineri se-ndreaptă spre un singur gând să creeze nu ceva intens și stabil, și cât mai repede și mai consumabil.” [Cerna *apud*. Râpeanu, 1981: 72]

Simbolurile sămănătoriste identificate în lirica lui Panait Cerna transferă dincolo de „intențiile poetului în versurile sale sociale, vehement protestatare” [Bălan, 2000: 76] un umanism viguros. Aceeași iubire luminoasă și optimistă dobândește un caracter „activ, militant, determinând o solidaritate organică, de crez democratic, cu suferințele și aspirațiile acestora”. Tânărul poet nu este doar „un intelectual luminat” care manifestă compasiune față de cei în suferință, ci este unul dintre ei care a experimentat indisolubil nedreptatea, mizeria și asprimile vieții. Prin urmare, se justifică retorica sinceră a poeziilor sale sociale care impresionează și astăzi tocmai prin foartă lirică, capabilă să producă o trăire emoțională intensă la exprimarea idealului uman legat de dreptate și libertate. Însuși Lucian Blaga într-un articol publicat în revista „Patria” în anul 1923 nota despre „optimismul exuberant-care țâșnea din versurile lui cu răsuflet plin-aducea desigur o notă nouă și sinceră într-o atmosferă de tristețe.” [Blaga *apud*. Vârgolici, 2001: 171] Se face astfel trimitere la poeziile inspirate din marile răscoale țărănești prin care poetul era solidar atât cu masele oprimate, cât și cu ideile de justiție socială promovate de curentele literare ale vremii, fără ca Panait Cerna să fi aderat în mod definit și definitiv la programul sămănătorist, ci doar circumscriindu-se liricii de idei.

#### Note finale

[1] Curentul sămănătorist având numele împrumutat de la revista „Sămănătorul, întemeiată la București, în decembrie 1901, la inițiativa lui Spiru Haret, ministru al Cultelor și Instrucțiunii, sub conducerea lui Alexandru Vlahuță și George Coșbuc se dorește a fi reprezentarea dorinței „tuturor oamenilor de bun simț și de curat cuget românesc”(Smântănescu, D., „Mișcare Sămănătoristă.Studiu istoric-literar”,Bucovina, 1933, pag.6-7). În 1903, direcția revistei este preluată de tânărul Nicolae Iorga care formulează un program tot mai dinamic și înflăcărat potrivit căruia inspirațiile trebuie „culese din viața a păturei țărănești” (Idem. pag. 18). Dezaprobarea categorică a aristocrației parvenite ridicate prin politicianism care trimite copiii la studiu în străinătate pentru a-i ține „departe de limba și țara lor (...) așa încât au creat din ei elemente refractare culturalicește vieții românești”(idem., pag. 18) ajunge să fie motorul mișcării de revoltă a celor ce s-au adunat în jurul Sămănătorului. Așadar, se aduna în jurul ei și în jurul personalității energice a lui Iorga nume cunoscute, diverse ca emoție, capacitate de reacție afectivă și

amplu, precum : St. O. Iosif, Dimitrie Anghel, debutantul Sadoveanu, O. Goga, G. Coșbuc, A. Vlahuță, Ilarie Chendi, Constantin Sandu Aldea, Duiliu Zamfirescu, Octavian Tașlauanu, Sextil Pușcariu, Ioan Scurtu, Ioan Gorun ș.a.de pe <https://foaienationala.ro/samanatorismul-contextul-istoric-al-aparitiei-si-orientari-teoretice.html> consultat pe 23 mai 2023

[2] <https://www.qdidactic.com/didactica-scoala/literatura/samanatorism-curent-cultural-politic-literar-etc-ce-244.php> consultat la 25 mai 2023

[3] Inițial, în 1900, Panait Cerna se înscrie la două facultăți: Facultatea de Fizico-Chimie și Facultatea de Filozofie, ambele din București, dar se retrage de la Facultatea de Științe.

[4] Venit la conducerea revistei *Sămănătorul*, Nicolae Iorga afirma că, dând acestei publicații o anumită direcție, literatura putea fi concepută ca o parte constitutivă a unei mari acțiuni de „îndreptare” socială și națională prin „răscolirea sufletească profundă care ar duce la o nouă viață morală, întinsă asupra instituțiilor, stăpână peste moravuri și exemplificată prin viața însăși asupra acelor cari o predică și, cărora li se impune cel mai devăvârșit rigorism etic, observat cu orice înfrângere a multelor ispite și cu orice jefte individuale. Dar pentru această transformare spirituală, literatura însăși, ajunsă, la unii tineri, rătăcitoare, atrăgând spre țărnișuri streine de periculoasă robie și strecurând în suflete seducțiile unor civilizații prea înaintate ca să-și fi putut păstra frăgezimea inițială, era de cel mai de preț”; Iorga, N., „Istoria literaturii românești contemporane”, II , „În căutarea fondului”, Editura Minerva, 1985, pag.61 și urm.

[5] Ideea îi aparține lui Mihail Dragomirescu care afirmă: ”Rari poeți, cari să fi simțit farmecul vieții atât de mult, atât de senin și concentrat și chiar atât de convingător” în ”Poezia lui Panait Cerna”, Dumitrescu, G., op.cit., pag. 67

[6] „O, zee! în nădejdea minune, cine știe/ De câte ori pe cruce va mai muri Isus?”

[7] A se înțelege aici că la fiecare ieșire victorioasă din luptă a marilor domnitori, corpul oștirii a fost compus din țărani

### Referințe bibliografice:

Bălan, I.D., *Panait Cerna. Un imn al dragostei de viață* în „Momente ale liricii românești în secolul XX”, Ed. Fundației România de mâine”, București, 2000.

Cerna, Panait, *Floare și genune*, Ed. pentru literatură, București, 1968

Cerna, Panait, *Pagini alese*, ediție îngrijită de Mihai Milian, Editura Karograf, 2013.

Dumitrescu, G., *Poezia lui Panait Cerna*, Tipografia Ziarului „Universul”, Strada Brezoianu 23-25, București, 1939.

Iorga, Nicolae, *Istoria literaturii românești contemporane*, II , *În căutarea fondului*, Editura Minerva, București, 1985.

Micu, Dumitru, *Studii și cercetări de istorie literară și folclor*, nr. 3-4, Anul XII, 1963.

Râpeanu, Valeriu, *Postfață* la volumul *Poezii*, Ediție îngrijită de Ion Dodu Bălan, Editura Minerva, București, 1981.

Smântânescu, D., *Mișcarea sămănătoristă. Studiu istoric-literar*, **Bucovina**, 1933.

Ungureanu, M. L., *Panait Cerna și creația lui* comunicare susținută în cadrul filialei București a Societății de științe istorice și filologice din R.P.R, articol publicat în „Limba și literatura română”; București , 1955.

Vărgolici, T., *Clasici și contemporani*, Eminescu, București, 1982.

Vărgolici, T., *Portrete și analize literare*, 100+1 Gramar, București, 2001

### Referințe bibliografice digitale:

<https://foaienationala.ro/samanatorismul-contextul-istoric-al-aparitiei-si-orientari-teoretice.html>

<https://www.qdidactic.com/didactica-scoala/literatura/samanatorism-curent-cultural-politic-literar-etc-ce-244.php>